

ROVANIEMEN KAUPUNKI

Hyvinvoiva lapsi

Hygienia ja infektioiden torjunta päiväkodeissa

Varhaiskasvatuspalvelut
2015

Työryhmä:

Ahlsved Matias, tartuntataudeista vastaava hoitaja, Rovaniemen kaupunki

Broas Markku, infektio lääkäri, LSHP

Heikkilä Heli, terveydenhoitaja, neuvolat, Rovaniemen kaupunki

Hyvärinen Oili, tartuntataudeista vastaava lääkäri, Rovaniemen kaupunki

Kukkola Lempi, hoitotyön esimies, Rovaniemen kaupunki

Kuusela Kaisa, terveydenhuollon palvelualuepäällikkö, Rovaniemen kaupunki

Kähkölä Arja, hygieniahoitaja, LSHP

Lantto Marjo, lastenlääkäri, LKS

Laurila Tarja, palveluesimies, terveydenedistämisen yksikkö, Rovaniemen kaupunki

Lehtinen Kristiina, päiväkodin johtaja, Rovaniemen kaupunki

Mänty Anne, päivähoiton suunnittelija, Rovaniemen kaupunki

Pohjola Outi, avovastaanoton ylilääkäri, Rovaniemen kaupunki

Saarinen Arja, avovastaanoton palveluesimies, Rovaniemen kaupunki

Väänänen Antti, infektio lääkäri, LSHP

Kuvat:

Lehtinen Juha

1 Yleistä

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoivalla lapsella on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset.

On kuitenkin havaittu, että päivähoidossa olevat lapset sairastavat noin kaksi kertaa enemmän kuin kotona hoidettavat lapset. Toistuva sairastelu vähentää lapsen viihtymistä ja jaksamista päivähoidossa. Runsas sairastelu aiheuttaa myös runsasta antibioottien käyttöä ja siitä johtuvaa antibioottiresistenssiä. Taudit tarttuvat tavallisesti hengitysteiden välityksellä, mutta suurelta osin myös käsien välityksellä. Useimmat taudit tarttuvat jo ennen oireiden ilmaantumista. Mitä pienemmistä lapsista on kysymys, sitä herkemmin infektiot tarttuvat lapsesta toiseen.

Lasten ja aikuisten infektioita voidaan vähentää tehostamalla arkipäivän hygieniakäytäntöjä, ja noudattamalla niitä johdonmukaisesti ja säännöllisesti. Kotona ja päivähoidossa opituilla hygieniakäytännöillä on suuri merkitys lapsen terveydelle ja terveenä pysymiselle niin päivähoitoiässä kuin myöhemmässäkin elämässä. Kun päiväkotikiäisten lasten infektioita saadaan vähenemään, vähennee myös antibioottien käyttö ja sitä mukaa myös antibiooteille vastustuskykyisten bakteerien määrä. Lisäksi infektioriskin pienentäminen laskee terveydenhoitokuluja, vähentää vanhempien ja henkilöstön työstä poissaoloja.

Tämän ohjeistuksen tarkoituksena on antaa käytännön ohjeita, joiden avulla on saavutettu hyviä tuloksia lasten sairastavuuden vähentämiseksi. Ohjeiden avulla luodaan yhtenevät käytännöt kaikkiin varhaiskasvatusyksikköihin. **On tärkeää, että hygieniohjeita noudatetaan aina riippumatta infektioilanteesta.** Taudinaiheuttajia on aina liikkeellä ja useimmissa infektioitaudeissa tarttuvuus on suurta.

2 Hygieniatoimien edistäminen ja ylläpitäminen

2.1 Päiväkodin hygieniavastaava

Jokaisessa päiväkodissa on hygieniavastaava, joka toimii päiväkodinjohtajan työparina oman yksikön tehokkaiden hygieniatoimien ja tapojen ylläpitämisessä sekä tartuntatautien ennaltaehkäisyssä.

Hygieniavastaava

- osallistuu hygieniakoulutuksiin,
- perehtyy annettuihin ohjeisiin,
- perehtyy tehostetun hygienian toimivuuteen omassa päiväkodissa,
- huomioi ja tuo esiin mahdolliset ongelmat ja esteet hyvän hygienian ylläpitämisessä,
- jakaa saamaansa koulutusta ja tietoa omassa yksikössään,
- pitää yllä ja päivittää yksikön hygieniakansiota sekä hygieniaohjeistusta sekä
- tarvittaessa perehdyttää uudet työntekijät päiväkodin hygieniatoimiin.

2.2 Yhteistyössä huoltajien kanssa

Päiväkotilasten vanhemmat joutuvat olemaan paljon pois työstään hoitaessaan sairasta lastaan. Päiväkotien hygieniarutiinien teho lasten sairauksien vähentämisessä paranee entisestään, kun sitä tehdään yhteistyössä lasten huoltajien kanssa:

- uudet perheet saavat hygieniatiedotteen
- aamulla päivähoitoon tullessa huoltajat pesevät lapsen kädet pesunesteellä/ laittavat lapselle käsihuuhteen.
- huolehtivat päivittäin lapsen tuttien ja unikaverin puhtaudesta
- huolehtivat lapsen lelu päivän lelujen pesusta ennen päiväkotiin tuontia ja kotiin vietyään

2.3 Henkilökunnan rokotukset

- erityisesti tulisi huolehtia vuosittaisista influenssarokotuksista, joilla vähennetään influenssaepidemioita päiväkodissa

3 Yleinen puhtaus

Pinnoille kertyy päivän aikaan paljon likaa ja sen mukana normaaleja mikrobeja sekä tautien aiheuttajia. Lika toimii niiden kasvualustana ja ravintona - siksi siivoukseen ja tiettyjen kohteiden tehokkaaseen, päivittäiseen puhdistamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Puhdistamistarpeen arvioinnissa huomioidaan tilassa toimivien lasten ikä, kohteen likaisuus ja käytön tiheys.

3.1 Siivouksessa erityinen huomio paikkoihin mihin eniten kosketaan

- wc-istuimet
- potat
- oven kahvat
- hanat
- pöytäpinnat
- lasten tuolien käsinojat
- paikat mihin lapset/ aikuiset eniten koskevat
- eritetahrat

3.2 Hiekkalaatikon hiekka

- ennen ulkoilua varmistetaan hiekan silmämääräinen turvallisuus ja puhtaus
- suositellaan hiekkalaatikon suojaverkon/-peitteen käyttöä
- hiekka vaihdetaan kerran vuodessa

3.3 Roolivaatteet

Pestään tarvittaessa, vähintään kerran vuodessa.

4 Käsihygienia

Kädet ja sormenpäät levittävät ja siirtävät mikrobeja tehokkaasti paikasta toiseen. Infektioiden vähentämisessä on käsienpesu kaikkein tärkein ja tehokkain menetelmä. Hygieniakäytäntöjä tehostettaessa, tehostetaan pesukertoja ja kiinnitetään huomiota oikeaan käsienpesutapaan. Lyhyet kynnet helpottavat käsien puhdistamista. Käsihuuhteen käytöllä varmistetaan hygienian toteutuminen esim. ennen ruokailuja tai päiväkotiin tullessa.

Lasten käsienpesutekniikan opetus on normaalia varhaiskasvatussuunnitelman mukaista terveyskasvatusta. Aikuiset vastaavat lasten käsihygienian toteutumisesta päivähoitopäivän aikana.

4.1 Pesuneste

- kertakäyttöisessä seinätelineannostelijassa (jos pesuneste on täyttöpullossa, pullo pestään ennen täyttämistä)

4.2 Käsien pesu

Aikuinen opettaa lapsille oikean tavan pestä kädet ja vastaa lasten käsihygienian toteutumisesta päivähoitopäivän aikana. Lasten käsien pesua on hyvä ohjeistaa lavuaarin viereen asetetuin kuvin.

Lasten käsien pesu aina

- päiväkotiin tullessa ja lähtiessä vanhempien valvomana,
- ulkoilun jälkeen,
- ennen ruokailua,
- wc:ssä käynnin jälkeen,
- jos lapsi on leikkinyt sairastuneen ja kotiin lähetetyn lapsen kanssa,
- aivastamisen / nenän niistämisen jälkeen ja
- kun käsissä on näkyvää likaa.

Henkilökunnan käsien pesu aina

- työhön tullessa,
- ennen/ jälkeen ruuan jakamisen tai ruokailun,
- wc:ssä käynnin jälkeen,
- eritekontaktin jälkeen jos ei ole käytetty suojakäsineitä,
- oltuaan kontaktissa sairastuneen lapsen kanssa,
- pöytien pyyhkimisen jälkeen,
- joka lapsen wc- toimien jälkeen/ vaipanvaihdon jälkeen,
- aivastamisen /nenän niistämisen jälkeen,
- lasten riisumisen jälkeen/ ulkoilusta tullessa,
- eritteiden siivoamisen jälkeen ja
- kun käsissä on näkyvää likaa.

4.3. Pesutekniikka

- pese aina pesunesteellä
- käytä juoksevaa lämmintä vettä
- hankaa käsiä joka puolelta – myös sormien välit, sormien päät, kädenpäälliset, peukalot ja ranteet – noin 15 sekuntia
- huuhtelee kädet
- kuivaa kertakäyttöpyyhkeeseen
- sulje hana käytetyllä paperipyyhkeellä
- käsipaperi roska-astiaan (suositellaan kannellista jalalla avattavaa)

4.4 Käsiyyhe

- pyyhkeenä käytetään ainoastaan käsipaperia
- käsipaperit säilytetään seinätelineessä
- arkkeja ei puoliteta

4.5 Käsihuuhde

Käytetään etanolikäsihuuhdetta, joka on vähintään 70 prosenttista. Huuhteen käytöllä voidaan varmistaa käsihygienian toteutuminen. Huuhteen käyttö on erityisen tärkeää epidemia-aikoina sekä silloin kun käsien saippuapesu ei ole mahdollista (esim. retket).

- **voi käyttää aina kun käsissä ei ole näkyvää likaa** (esim. ennen ruokailua ja päiväkotiin tullessa)
- aikuisen käteen laitetaan huuhdetta riittävästi (vähintään 2-3 ml), lapsen käteen riittää 1 painallus
- aikuinen annostelee lapsille käsihuuhteen
- huuhdetta säilytetään lasten ulottumattomissa, mutta helposti saatavilla
- levitetään kuiviin käsiin
- hierotaan joka puolelle käsiin niin kauan, että kädet ovat kuivat – kämmeniin, sormien väleihin, sormien päihin, peukaloihin ja ranteisiin
- kynsien alustat puhdistetaan annostelemalla huuhdetta kämmenelle ja liottamalla toisen käden kynsiä siinä

4.6 Suojakäsineet

Suojakäsineinä käytetään puuterittomia vinyyli- tai nitrilikertakäyttökäsineitä. Suojakäsineelaatikkoa säilytetään seinätelineessä tai muuten roiskeilta suojassa. Käytön jälkeen kädet pestään, kuivataan hyvin (ja käytetään käsihuuhdetta)

- ovat lapsikohtaiset
- käytetään aina eritetahroja puhdistettaessa
- suositellaan käytettäväksi aina lasten Wc- toimien yhteydessä
- suojakäsineitä ei pestä eikä desinfioida

4.7 Henkilökunnan kynnet, sormukset ja rannekorut

Pitkät kynnet ja sormukset keräävät alleen mikrobeja ja estävät käsien tehokkaan pesun ja desinfiointiin.

- rannekoruja ja sormuksia ei suositella käytettäväksi työpäivän aikana
- huolehditaan, että kynnet ovat lyhyet ja kynnenaluset puhtaat
- rakennekynnet eivät kuulu päiväkotityöhön

4.8 Käsivoide

Käsihygieniaan kuuluu käsien hyvä kunto. Tiheä käsien pesu kuivattaa ihoa, käytä säännöllisesti käsivoidetta.

5 Ruokailu

Ruokaa valmistettaessa, kuljettaessa ja tarjottaessa on voimassa ruokapalvelun omavalvontaohjeet. Lämpimän ruuan tulisi tarjottaessa olla vähintään 60-asteista ruokailun loppuun asti. Kylmänä tarjottavien tuotteiden lämpötila ei saa nousta yli 8-asteen. Useimmat mikrobit eivät lisäänty alle 8 asteen lämpötilassa. Ruokia ei tulisi säilyttää kuumana yli kahta tuntia kuivumisen ja mahdollisen ruokamyrkytysriskin vuoksi. Ruokaa kuljettaessa ja ruuan ollessa pitempään tarjolla, se tulee suojata kannella pisara-, kosketus- ja pölytartunnalta.

5.1 Ruuan jakaja

- ruokaa jakaa ja tarjoilee ryhmässä yksi aikuinen, joka ei osallistu samalla lasten perushoittoon
- jos tarjoilu keskeytyy, kädet pestään tai desinfioidaan ennen tarjoilun jatkamista

5.2 Pöytien puhtaus

- tarjoilutasot ja ruokapöydät pyyhitään ennen ruokien tarjolle panoa ja ruokailun jälkeen
- pöytäpyyhe vaihdetaan riittävän usein tai käytetään kertakäyttöisiä tasopyyhkeitä
- pöytien pyyhkimisen jälkeen kädet pestään tai desinfioidaan

5.3 Lasten osallistuminen

- lapset eivät osallistu ruuan jakamiseen
- voivat osallistua astioiden keräämiseen ja pöytien pyyhkimiseen
- omatoimisuutta opettelevat lapset voivat ottaa itse ruokansa aikuisen valvoessa hygieenisyyden säilymistä
- apulaistehtäviä ennen ja niiden jälkeen lapset pesevät ja kuivaavat kätensä hyvin

5.4 Juomapullo

Vanhemmat voivat tuoda lapselle oman, vaatelokerossa säilytettävän, nimellä varustetun juomapullon, joka pestään kotona.

5.5 Suuhygieniä

- vanhemmat huolehtivat kotona lapsen hampaidenpesusta
- tarvittaessa vanhempien kanssa voi sopia ksylitolipastillien käytöstä

- ympärivuorokautisessa päivähoidossa hampaiden pesu suoritetaan aikuisen valvonnassa ja välineet säilytetään ja kuljetaan lapsen mukana repussa

6 Yskiminen, aivastaminen, niistäminen

Yskiminen ja aivastelu levittävät tehokkaasti pisaroita huoneessa olevien hengitettäväksi.

- opasta lapsia yskimään/ aivastamaan kyynärtaipeeseen
- niistäessä käsi suojataan paperilla - paperi laitetaan suoraa roskeen (ei taskuun)
- kädet pestään ja desinfioidaan

7 WC- toimet

7.1 Vaipan vaihto

Vaippakäytännöt sovitaan vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Vaipat vaihdetaan WC:ssä, tai erillisessä siihen tarkoitukseen varatussa tilassa, josta saa oven kiinni muuhun tilaan. Wc:ssä on vain muutama lapsi kerrallaan. Wc-tilaan ei tuoda lasten leluja tai kirjoja.

Vaipanvaihtoalusta

- helposti puhdistettava, kosteutta imemätön ja pestävä
- alusta puhdistetaan jokaisen käytön jälkeen heikosti emäksisellä puhdistusaineella tai tarpeen vaatiessa desinfioidaan
- alustan suojana on lapsikohtainen, kertakäyttöinen paperiliina/ tai kangaspyyhe, joka laitetaan pesuun jokaisen käyttökerran jälkeen
- jos vaipat vaihdetaan sylissä – käytetään muovista kertakäyttö esiliinaa, tai pyyhettä suojana

Vaipan vaihto

- käytä suojakäsineitä
- lapsen likaiset vaatteet eheään muovipussiin ja lapsen lokeroon
- likainen vaippa suoraa kannelliseen, jalalla avattavaan roskakoriin (ei pöydälle) - kakka-vaippa lisäksi muovipussiin
- pese peppu juoksevan veden alla
- käytä kuivaamiseen paperipyyhettä/ kankainen pyyhe laitetaan pesuun joka käytön jälkeen
- suojakäsineet roskeen
- alustan suoja roskeen
- pese lapsen kädet ja kuivaa hyvin
- huuhtelee pesuallas/ tarvittaessa pese heikosti emäksisellä pesuaineella
- jos pyllypesuallasta käytetään myös pottienpesuun, pestään se joka käytön jälkeen

- pese kädet hyvin ja käytä käsihuuhdetta
- kestovaippoja käytettäessä perhe tuo päiväkotiin likaisia vaippoja varten ehjiä muovipusseja sekä oman kannellisen jalalla avattavan säiliön

7.2 Potan käyttäjät

- aina Wc:ssä, muutama lapsi kerrallaan
- potta tyhjennetään pönttöön ja huuhdellaan heti (miehellään vain potan huuhteluun tarkoitettussa altaassa)
- lapsen kädet pestään ja kuivataan
- henkilökunta pesee ja kuivaa kätensä sekä käyttää käsihuuhdetta

7.3 WC-pönttöä käyttävät lapset

- tarvittaessa aikuinen pyyhkii pepun/ tarkistaa lapsen pyyhkimisen
- aikuinen valvoo WC:ssä yksin käyvien lasten toimia
- Wc-pönttö vedetään, tarkistetaan istuimen puhtaus, tarvittaessa puhdistetaan pesuaineliuksella
- aikuinen vastaa lasten käsihygienian toteutumisesta

8 Päivälepo

- jokaisella lapsella on henkilökohtaiset vuodevaatteet
- tyynyjä eikä patjoja pinota säilytykseen päällekkäin
- vuodevaatteita säilytetään lapsen omassa vuoteessa / tai nimellä varustetussa pussissa / tai patjakaapissa
- liinavaatteet suositellaan vaihdettavaksi kahden viikon välein ja tarvittaessa
- patjat imuroidaan tarvittaessa
- tyynt ja peitot pestään kerran vuodessa tai käyttäjän vaihtuessa

9 Lapsen tuttikäytännöt

- tuttikäytännöt sovitaan vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa
- vanhemmat nimeävät lapsen tutit ja huolehtivat niiden puhtaudesta
- tutit säilytetään kannellisissa rasioissa lapsen lokerossa

10 Lelut

10.1 Lelujen pesu

- lelujen valinnassa kiinnitetään huomiota niiden turvallisuuteen, vesipestävyyteen ja hyvään puhtaanapitoon
- pienten lasten ” suuhun menevät” lelut on hyvä pestä päivittäin - saman tien
- paljon käytetyt lelut viikoittain
- vesipesun kestävät lelut voi pestä pesupussissa pesukoneessa muutaman pyyhkeen kanssa

10.2 Lelujen lepuutus

- osa leluista pois käytöstä 2-4 viikoksi, jolloin niiden bakteeri ja virusmäärä vähenee
- hyvä puhdistus erityisesti leluille, jotka eivät kestä vesipesua

10.3 Muovailuvahat

- uusitaan vuosittain
- kiinnitetään huomiota käsihygieniaan ennen ja jälkeen muovailun

10.4 Lapsen omat lelut

Lasten omien lelujen puhtaudesta huolehtivat vanhemmat – unilelut pestään kotona 1x viikossa, lelu päivän lelut pestään ennen päiväkotiin tuontia ja kotiin vientiä.

11 Eritteiden puhdistus

Oksennus, uloste/ ripuli, veri, sylki ym. Eritteitä puhdistettaessa käytetään aina suojakäsineitä. Jokainen työntekijä on velvollinen huolehtimaan eritetahradesinfektiosta.

Päiväkodin eritekorit

Eritekoria säilytetään yhteisesti sovitussa paikassa, lasten ulottumattomissa.

Viimeisin käyttäjä huolehtii siitä, että koriin jää kaikki tarvittava seuraavaa käyttäjää varten.

Eritekorin sisältö:

- paketti vinyyli- tai nitrilikertakäyttökäsineitä
- käsipaperipaketti
- roskapussirulla
- eritedesinfiointiaine
- käsihuhde

Eritekorin käyttö:

- laita kertakäyttökäsineet käteesi ja
- avaa muovipussi
- käsipaperia laitetaan eritteen päälle ja annetaan imeytyä

- nosta eritteiset paperit ns. likaisella kädellä pussiin, tarvittaessa toista
- laita ns. puhtaalla kädellä desinfiointiaine ja anna vaikuttaa n. 20 sekuntia
- pyyhi ns. likaisella kädellä tahra, tarvittaessa toista
- riisu kertakäyttökäsineet roskapussiin,
- pese kätesi hyvin pesunesteellä, kuivaa ja käytä käsihuuhdetta
- vie eriteroskat suoraan ulkoroskiin
- pese vielä kädet

Kun päiväkodissa esiintyy vatsatautia tai flunssaa

- tehostetaan käsien pesua ja käsihuuhteen käyttöä
- tehostetaan siivousta, sisältää kosketuspintojen desinfioinnin ja vuodevaatteiden vaihdon

Jos päiväkodissa on poikkeuksellinen määrä infektioita tai taudin aiheuttaja on poikkeuksellinen, päiväkodin johtaja tai hygieniavastaava ottaa yhteyttä kaupungin tartuntataudeista vastaavaan hoitajaan p. 016 322 2064

Lähde:

Infektioriskin vähentäminen päivähoitossa. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:28

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3645.pdf&title=Infektioriskin_vahentaminen_paivahoidossa_fi.pdf